

Spaanse bisschoppen excommuniceren politici

Het lijkt wel of in Spanje de dagen van Franco zijn weergekeerd, althans voorzover het de bisschoppen van de katholieke kerk betreft. Onder Franco hadden zij grote invloed op de politiek. Tegenwoordig zijn zij, gelukkig, teruggedrongen binnen het kerkelijk erf. Maar zo nu en dan proberen zij nog openlijk een politieke beslissing te beïnvloeden, en wel met aankondiging verdoemenis voor politici die anders zouden handelen dan zij willen.

In Spanje is op dit moment een meer liberale wet op de afbreking van zwangerschap (abortus provocatus) aanhangig, ingediend door de regering van de sociaal-democraat Zapatero.

Medio november meldde de Spaanse bisschoppenconferentie dat katholieke parlementariërs die deze wet goedkeuren zich schuldig maken aan ketterij, en zullen moeten worden geëxcommuniceerd. De woordvoerder van de bisschoppen legde uit dat een lid van de Cortes Generales (het Spaanse parlement) dat er voor stemt een doodzonde begaat, en dus de heilige communie niet mag ontvangen. De bijbehorende uitleg was, dat het kerkelijk recht iedereen excommuniceert, d.w.z. uitsluit van de gemeenschap van gelovigen, die betrokken is bij het beëindigen van zwangerschappen.

Dat is nogal wat. Als het kerkelijk recht dit inderdaad verordonneert, dan mogen de katholieke leden van de onze beide Kamers der Staten-Generaal, die in 1981 onze wet afbreking zwangerschap destijds aanvaardden, zich eveneens geëxcommuniceerd achten. En wel tot op de huidige dag, tenzij zij inmiddels openbaar berouw hebben getoond.

In 2001 hadden katholieke parlementariërs bij ons een zelfde probleem bij het aanvaarden van het wetsvoorstel 'Toetsing levensbeëindiging op verzoek en hulp bij zelfdoding'. Ook daarvoor geldt dat onze bisschoppen zich daartegen krachtig hadden uitgesproken. Het verschil, in beide gevallen, is dat bij ons de bisschoppen zo verstandig zijn geweest om niet middeleeuwse sancties uit te spreken tegen de

katholieke parlementsleden die er voor hebben gestemd. Zij lieten het over aan het eigen geweten van de betrokkenen, en aan de democratische spelregels. In het laatste geval behoorde ik zelf ook tot de voorstemmers (in de Eerste Kamer).

Toch moet ik van mijn Spaanse geloofsgenoten - althans van hun bisschoppen - begrijpen dat ik mij, volgens het kerkelijk recht, geëxcommuniceerd moet achten. De vraag is wie dat kerkelijk recht juist toepast, de Spaanse bisschoppen - die uitdrukkelijk deze sanctie willen opleggen - of de Nederlandse die dit niet hebben uitgesproken.

Hoe ver kan dat kerkelijk spreken in zulke morele zaken trouwens gaan? Naar mijn gevoel moet het zich beperken tot het formuleren en uitdragen van de wezenlijke waarden die aan de orde kunnen zijn. Zo is dat bij euthanasie de waarde dat men een ander mens niet mag doden, maar ook de evenzeer morele waarden van zelfbeschikking en van eenvoudige menselijke compassie, in evangelische taal: van liefde voor de naaste.

De beslissing tot euthanasie behoort een gewetensvolle afweging te zijn tussen deze waarden, waarbij in specifieke gevallen compassie met een terminaal zieke en hevig lijdende patiënt de doorslag kan geven. Die afweging moeten de betrokkenen, binnen de grenzen van de wet, zelf maken. Het is geen taak van kerkelijke autoriteiten om zich met die afweging te bemoeien, zeker niet door tegen betrokkenen kerkelijke sancties te nemen.

De Spaanse bisschoppen gaan dus hun boekje te buiten. Of handelen zij inderdaad volgens kerkelijk recht, en, zo ja, waarom geldt dat, algemeen voor katholieken geldende, recht niet ook in Nederland? Als het algemeen geldt, dan mogen de katholieke voorstemmers in 1981 en 2001 zich geëxcommuniceerd achten, en vele katholieken met hen. Als het niet algemeen geldt, maar alleen een Spaanse afwijking betreft, waarom worden de betreffende bepalingen van het kerkelijk recht dan niet ingetrokken?

Het wordt tijd dat Rome erkent dat dit soort morele zaken in een sociale en democratische rechtsstaat worden beslist - na een openbaar debat – door hen die de bevolking daarvoor gekozen heeft. Moraal, daarover beslissen wij samen, en op gewetensvolle wijze, zelf. De kerkelijke autoriteiten weten het dan niet beter dan wij. Trouwens, als kerkelijk recht zou moeten gelden voor onze gezamenlijke moraal, wat hebben burgers daarmee dan te maken die dat geloof niet delen, en dus de bron van dat recht niet erkennen?

Zouden bij ons de bisschoppen niet openlijk moeten uitspreken dat zij het handelen van hun Spaanse broeders afkeuren? En dat Spaanse en Nederlandse parlementsleden, die gewetensvol voor zulke wetten stemmen, zich geenszins buiten de kerkelijke gemeenschap plaatsen?

Dat zou veel mensen geruststellen. De tijden van Franco zijn voorbij.

Erik Jurgens
oud-parlementariër en voorzitter van Mariënborg,
vereniging van kritisch katholieken

(Gepubliceerd in Trouw van 5 februari 2010)